

Την ελληνική κοινωνία σήμερα χαρακτηρίζει η κατάρρευση μιάς σειράς μύθων. Οι μύθοι αυτοί που άλλοτε προέκυψαν από τα πραγματικά προβλήματα της μεταπολεμικής κατάστασης και άλλοτε καλλιεργήθηκαν επιπόλαια, αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία οι πολιτικοί φερέις στήριξαν τον πολιτικό τους λόγο.

Από τη μιά μεριά η αδυναμία των μύθων αυτών να δώσουν λύση στα σημερινά προβλήματα και από την άλλη μεριά η αδυναμία των πολιτικών φορέων να τους εγκαταλείψουν προσαρμόζοντας το πολιτικό τους λόγο στα πραγματικά προβλήματα της σημερινής κοινωνίας, δημιουργούν τη σημερινή "κρίση".

Όταν ο πολιτικός λόγος δεν μπορεί να αποτινάξει τον ασφυκτικό κλοιό του ιδιολογήματος τότε η προτεινόμενη λύση είναι όχι μόνο ανέφικτη αλλά προκαλεί σύγχυση. Σύγχυση στους όρους, όταν εκατοντάδες χιλιάδες ατομικές ή οικογενειακές επιχειρήσεις μπαίνουν στο "τσουβάλι" / του βιομηχανικού ή εμπορικού "κεφαλαιούχου" όταν η οικονομία μόνο κατ' όνομα είναι "ελεύθερης αγοράς" αφού ο κρατικός παρεμβατισμός στρεβλώνει το σύστημα και μάλιστα υιοθετείται και επεκτείνεται από την πολιτική παράταξη που έχει σαν ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της την ελευθερία των οικονομικών πράξεων. Σύγχυση στις ιδεολογίες και τα μέσα εφαρμογής τους όταν οι δογματικοί του κρατισμού αγνοούν τα πολύ στενά όρια της κρατικής δυνατότητας στην Ελλάδα, αμφισβητούν τα πάντα στον ιδιωτικό τομέα και από την άλλη οι "φιλελεύθεροι" θεωρούν πανάκεια την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Σύγχυση στους στόχους αφού ο απαραίτητος εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας όταν επιχειρείται από το πολιτικό αντίπαλο θεωρείται λάθος δρόμος ή εγκατάλειψη οραμάτων ενώ ταυτόχρονα ο όποιος πολιτικός φορέας προσπαθεί να προσαρμοστεί στη πραγματικότητα το κάνει με βήματα δηλαδή και με ασαφείς μεθόδους αφού δύσκολα μπορεί να αποτινάξει τα δικά του δεσμά.

Είναι εντυπωσιακό ότι σήμερα οι φορείς όλου του πολιτικού φάσματος είναι υποχρεωμένοι να προχωρήσουν σε μιά βαθειά αναθεώρηση των πολιτικών τους. Να εγκαταλείψουν συνθήματα και φρασεολογία που είχαν συνηθίσει να χρησιμοποιούν. Είναι δύσκολο όμως για ένα πολιτικό φορέα που απευθύνεται συνήθως σε ένα τμήμα της κοινής γνώμης ή που ένα τμήμα της κοινής γνώμης αποτελεί τον πυρήνα της εκλογικής του πελατείας, να κάνει το τόλμημα γιατί κατά το χρονικό διάστημα που χρειάζεται να πείσει για τη νέα του πολιτική θα βρεθεί αποκομμένο από τους οπαδούς του. Γιατί η διαδικασία της ανανέωσης είναι δύσκολη και μακροχρόνια. Επηρεάζεται σημαντικά από τις εικάστοτε πολιτικές συγκυρίες. Χρειάζεται μιά πειστική ανάλυση των αιτιών που οδηγούν στην αναθεώρηση, μιά εξίσου πειστική καταγραφή της πραγματικότητας, φανερά και κυρίως αυτής που δεν είναι εμφανής, μιά πειστική παρουσίαση συγκροτημένων στόχων και ιδιαίτερα ένας απόλυτα πειστικός καθορισμός τρόπων και μεθόδων επίτευξης των στόχων.

Η μεταβατική αυτή περίοδος είναι οδυνηρή, και για τους φορείς και για τη κοινή γνώμη. Οι τριβές πολλαπλασιάζονται, οι αντιθέσεις βαθαίνουν, οι συγκρούσεις ενισχύονται, το κλίμα φορτίζεται. Η περίοδος της προσαρμογής είναι πάντα περίοδος κρίσης. Το κοινωνικό γίγνεσθαι όμως συντίθεται από αλληπάλληλες μεταλλαγές και προσαρμογές με περιόδους έμφασης ή όχι. Πάντα όμως με συνεχή μετεξέλιξη γιατί, διαφορετικά, δεν υπάρχει "γίγνεσθαι" αλλά στασιμότητα.

Οι παράμετροι που προσδιορίζουν το περιεχόμενο και το εύρος της αναγκαίας σήμερα κοινωνικής αναθεώρησης είναι: η γνώση και συνειδητοποίηση της ύπαρξης ή όχι εκείνων των συνθηκών που δημιούργησαν τα συνθήματα και τις τάσεις της κοινωνίας μας μέχρι σήμερα. Δηλαδή πόσο υπάρχει σήμερα ακόμη ο απόηχος του εμφύλιου πολέμου. Πόσο σήμερα τα σκληρά προβλήματα της καθημερινότητας μπορούν να αντιμετωπισθούν μόνο με την "πολιτική" τους προσέγγιση. Πόσο ο εργαζόμενος είναι σήμερα ο ασθενέστερος κρίκος της οικονομικής αλυσίδας, απομονωμένος και έρμαιο της κάθε οικονομικής συγκυρίας και πόσο ο εργοδότης είναι ο ανθεκτικός και κυρίαρχος κρίκος αυτής της αλυσίδας. Πόσο οι κοινωνικές τάξεις είναι πραγματικά περιχαρακωμένες μέσα σε αυστηρά διακεκριμένα όρια με νομοτελειακές επιπτώσεις στον επαγγελματικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό παρόν και μέλλον τους. Πόσο ισχυρή είναι σήμερα η σχέση μεταξύ ταξικής προέλευσης και εξουσίας, οικονομικής δύναμης και εξουσίας, πολιτικής δύναμης και εξουσίας.

Ο εκσυγχρονισμός της οικονομίας είναι ένα δύσκολο και πολύπλοκο εγχείρημα γιατί προϋποθέτει όχι μόνο την αλλαγή μεθόδων και συστημάτων διαχείρισης αλλά, κυρίως, την αλλαγή στο τρόπο σκέψης και αντιμετώπισης των οικονομικών θεμάτων από το σύνολο των οικονομικών φορέων. Χρειάζεται αλλαγή στάσης και σε ατομικό επίπεδο και σε συλλογικό, ενώσεων επιχειρηματικών, επαγγελματικών εργαζόμενων κλπ. Η ελληνική οικονομία βρέθηκε στη δύνη του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού εντελώς απροετοίμαστη. Αντίθετα, με μιά βαθιά προστατευτική νοοτροπία και αντίστοιχο θεσμικό πλαίσιο, που δημιούργησαν αναχρονιστικές δομές και ανασταλτικές λειτουργίες. Η συνειδητοποίηση αυτού του θεμελειώδους προβλήματος είναι απαραίτητη και η συμμετοχή όλων στη προσπάθεια επίλυσής του ακόμα πιο απαραίτητη. Αυτό σημαίνει ότι το οικονομικό υποκείμενο, πέρα από το ατομικό του συμφέρον, πρέπει να φροντίσει και για το κοινωνικό συμφέρον, όχι για λόγους ιδεολογικούς, αλλά γιατί απλούστατα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η βελτίωση των κοινωνικών όρων έχει άμεση θετική επίδραση στο ατομικό, προσωπικό επίπεδο. Δεν είναι αρκετά συνειδητοποιημένο το γεγονός ότι η βελτίωση της κατάστασης ενός τομέα ή ενός κλάδου της οικονομίας αντανακλά καθοριστικά και στους υπόλοιπους. Όσο π.χ. και αν οι πολίτες έχουν την αίσθηση ότι δεν φορολογούνται με τον επιθυμητό για αυτούς τρόπο, δεν μπορεί να υπάρξει βελτίωση του δημοσιονομικού τομέα που αποτελεί λυδία λίθο στην όλη οικονομία μιάς χώρας, χωρίς τη συμβολή όλων των πολιτών, ανάλογα με την εισοδηματική τους κατάσταση. Αυτή, η από τα άτομα συνειδητοποίηση της ανάγκης να παίρνεται υπόψη το γενικό συμφέρον, που οδηγεί άλλως τε και στην αναγκαία κοινωνική συνέναιση, δεν έχει προωθηθεί από τους πολιτικούς φορείς μέχρι σήμερα.

Η επί δεκαετίες διακυβέρνηση της χώρας από την ίδια πολιτική παράταξη μαζί με την ανάπτυξη στο έπακρο μιάς καθαρά πελαταικής σχέσης με το κομματάρχη και τον παράγοντα και μαζί με την έλλειψη ουσιαστών συμμετοχικών διαδικασιών, δημιούργησαν στο πολίτη τη πεποίθηση ότι το κράτος-κόμμα είναι αρμόδιο και υπεύθυνο για τα πάντα και ότι αυτός δεν έχει παρά να επιδιώκει τη μεγιστοποίηση ^{του προσωπικού του συμφέροντος} ή ερχόμενος ακόμα πιο κοντά στον κομματάρχη παράγοντα εάν είναι "δικός" του, ή επιδιώκοντας να πάρει την εξουσία

ο άλλος κομματάρχης παράγοντας για να καρπωθεί εκείνα που μέχρι τότε δεν μπόρεσε να καρπωθεί γιατί δεν ανήκει στην παράταξη της εξουσίας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην "αλλαγή", για την οποία συμφωνεί η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών, ο καθένας της δίνει ένα διαφορετικό περιεχόμενο, ανάλογα με το προσωπικό ή, το πολύ, το επαγγελματικό συμφέρον. Έτσι, είναι φυσικό το αναπόφευκτο κόστος-πολιτικό, κοινωνικό, ή οικονομικό - κάθε αλλαγής που πραγματοποιείται ή επιχειρείται, να μετράει περισσότερο από το τελικό αποτέλεσμα που είναι ή πιο μακροχρόνιο ή γενικότερο. Ακόμα κι εκείνοι που είχαν υιοθετήσει διάφορα νέα σχήματα δεν μπόρεσαν τελικά να τα στηρίξουν όταν διαπίστωσαν ότι η εφαρμογή τους απαιτούσε κάποιες μικρές ή μεγάλες θυσίες.

Η αποδοχή κάθε νέου σχήματος προϋποθέτει μια ωριμότητα που δεν μεταδίδεται με λόγους αλλά αποκτάται με τη τριβή της πραγματικότητας. Αυτό όμως κοστίζει.

Σήμερα η κοινωνία μας έχει ανάγκη να επεξεργαστεί τις διαδικασίες εκείνες που θα μας καταστήσουν "ώριμους" να εγκαταλείψουμε ιδέες και συνθήματα που δεν αντιπροσωπεύουν πιά τίποτα ή λίγα πράγματα, να δεχτούμε ότι τα κερημένα δεν είναι σίγουρα η καλύτερη μέθοδος για τη προσαρμογή στις νέες καταστάσεις, να υιοθετήσουμε το εφικτό και να αγωνιστούμε για το επιθυμητό.